

# Gramatické formalismy pro ZPJ II

Aleš Horák

E-mail: [hales@fi.muni.cz](mailto:hales@fi.muni.cz)

[http://nlp.fi.muni.cz/poc\\_lingv/](http://nlp.fi.muni.cz/poc_lingv/)

## Obsah:

- ▶ Lexikální funkční gramatiky LFG
- ▶ HPSG – Head-driven Phrase Structure Grammar
- ▶ SET – pravděpodobnostní závislostní gramatika
- ▶ Metagramatika systému synt

# Lexikální funkční gramatiky LFG

- ▶ LFG, *Lexical Functional Grammar* – Kaplan a Bresnan, 1982
- ▶ dva typy syntaktických struktur
  - vnější, **c-struktura** – viditelná hierarchická organizace slov do frází
  - vnitřní, **f-struktura** – abstraktnější struktura gramatických funkcí, které tvoří hierarchii komplexních funkčních struktur

důvod:

- různé přirozené jazyky se významným způsobem odlišují v **organizaci fráze**, v pořadí a způsobech realizace gramatických funkcí
- abstraktnější, **funkcionální** organizace jazyků se odlišuje mnohem méně v mnoha jazycích se např. objevují gramatické funkce *podmětu*, *předmětu* atd.

## Lexikální funkční gramatiky LFG – pokrač.

- ▶ **L** = vztahy mezi jazykovými formami, např. mezi aktivními a pasivními formami slovesa, jsou zobecněním struktury **lexikonu**, ne transformačními operacemi, derivujícími jednu formu z druhé
- ▶ **F** = **funkcionální teorie** – gramatické vztahy, jako je podmět, předmět atd., jsou základními konstrukty, a nejsou definovány pomocí konfigurace frázové struktury, nebo sémantických pojmů typu Agent a Patient
- ▶ v **LFG** – pro reprezentaci **funkcionální syntaktické informace** je vhodné definovat hierarchickou strukturu jazykových jednotek, avšak *vynucená linearizace* pořádku těchto struktur *není vhodná*

## Syntaktické úrovně LFG

- ▶ dvě syntaktické úrovně:
  - **složková struktura** (*c-structure, constituent structure*) – zachycuje frázovou dominanci a prioritu a je reprezentována jako **strom** frázové struktury (CFG strom)
  - **funkcionální struktura** (*f-structure*) – zachycuje syntaktickou strukturu typu predikát-argumenty a je reprezentována *maticí dvojic atribut-hodnota*  
nabízí jednotnou reprezentaci syntaktické informace abstrahující od detailů struktury fráze a lineárního pořádku

f-struktura obsahuje soubor atributů:

- **příznaky** – čas, rod, číslo, ...
  - **funkce** – PRED, SUBJ, OBJ, jejichž hodnoty mohou být jiné f-struktury
- ▶ vztah mezi c-strukturami (stromy) a odpovídajícími f-strukturami:

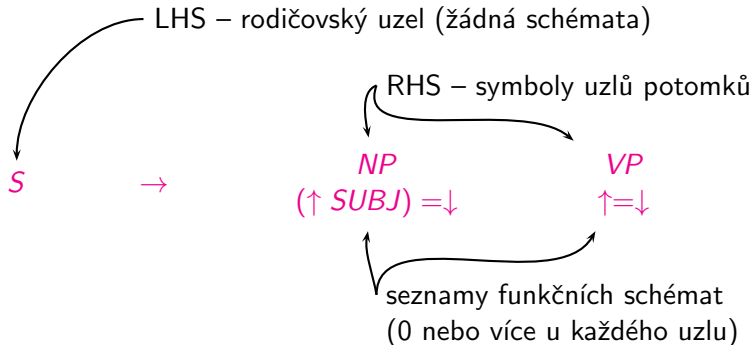
projekce  $\phi : \{\text{uzly stromu c-struktury}\} \rightarrow \{\text{f-struktury}\}$

vyjádřená **funkčními schématy**

# LFG – c-struktura

## LFG pravidla:

- ▶ klasická CF pravidla
- ▶ plus **funkční schémata** – výrazy pracující se symboly na pravé straně pravidel (za  $\rightarrow$ , RHS)



# LFG – pravidla

příklady:

$$S \rightarrow \quad \text{NP} \quad \quad \text{VP}$$

$$(\uparrow \text{SUBJ}) = \downarrow \quad \uparrow = \downarrow$$

$$\text{VP} \rightarrow \quad \text{V} \quad \quad (\text{NP})$$

$$\uparrow = \downarrow \quad (\uparrow \text{OBJ}) = \downarrow$$

$$\text{NP} \rightarrow (\text{DET}) \quad \quad \text{N}$$

$$\uparrow = \downarrow \quad \uparrow = \downarrow$$

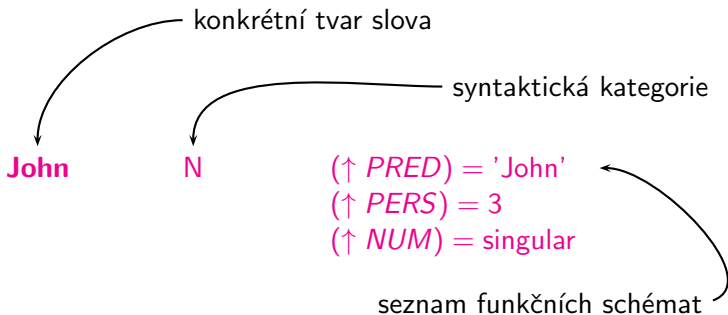
výrazy  $(\uparrow \text{SUBJ}) = \downarrow$ ,  $\uparrow = \downarrow$  a  $(\uparrow \text{OBJ}) = \downarrow$  jsou *funkční schémata*

## LFG – lexikon

**lexikon** také obsahuje **funkční schémata**

položka lexikonu:

1. konkrétní tvar slova
2. syntaktickou kategorii
3. seznam funkčních schémat



## LFG – lexikon – pokrač.

příklady:

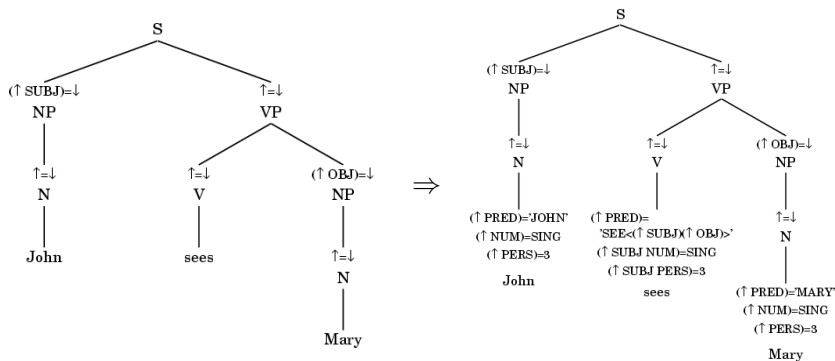
John	N	(↑ PRED)	=	'JOHN'
		(↑ NUM)	=	SING
		(↑ PERS)	=	3
sees	V	(↑ PRED)	=	'SEE<(↑SUBJ)(↑OBJ)>'
		(↑ SUBJ NUM)	=	SING
		(↑ SUBJ PERS)	=	3
Mary	N	(↑ PRED)	=	'MARY'
		(↑ NUM)	=	SING
		(↑ PERS)	=	3



# LFG – konstrukce c-struktury

informace v c-struktuře:

- ▶ hierarchická struktura větných členů
- ▶ funkční anotace (funkční schémata převedená do stromu) – po jejich interpretaci získáme výslednou f-strukturu



## LFG – f-struktura

$$f_n \left[ \begin{array}{c} A \\ F \\ H \end{array} \quad f_m \left[ \begin{array}{cc} B & C \\ D & E \end{array} \right] \right]$$

grafický zápis:

**matice atribut-hodnota** (*attribute-value matrix*, AVM) – levé sloupce jsou atributy, pravé sloupce hodnoty (symboly, podřazené f-struktury nebo sémantické formy)

funkční rovnice a f-struktury:

$$(f_p \text{ ATT}) = \text{VAL}$$

v f-struktuře  $f_p$  je řádek, kde  
 atribut je **ATT**  
 a jeho hodnota je **VAL**

funkční rovnice mohou být **splněny** nebo **nesplněny** (*true/false*)

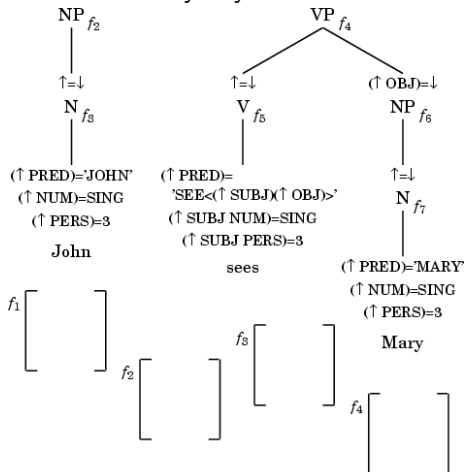
## LFG – instanciace hodnot

## Instanciace hodnot

1. doplňuje hodnoty metaproměnných  $\uparrow$  a  $\downarrow$
2. transformuje schémata na **funkční rovnice** – výrazy získané z f-struktur

grafický zápis – f-struktura  
v hranatých závorkách []

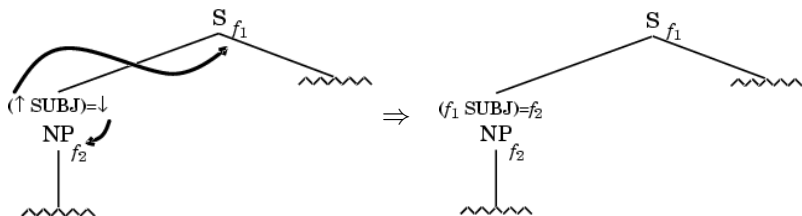
každý *uzel c-struktury* má  
k sobě připojenou *matici*  
*f-struktury*, které se označují  
indexy  $f_i$

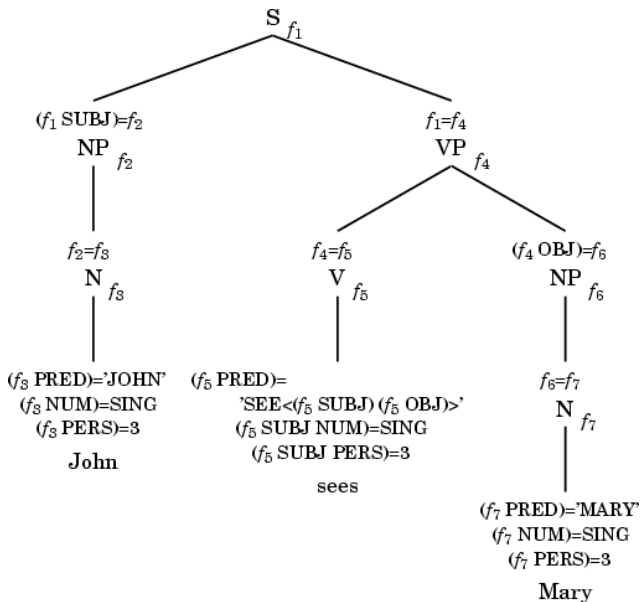


## LFG – doplnění hodnot metaproměnných

↑ a ↓ (metaproměnné) se odkazují na f-struktury  
je potřeba najít správné proměnné  $f_i$  na místa šipek

- ▶ ↓ – metaproměnná **EGO** nebo **SELF** – odkazuje na f-strukturu uzlu nad schématem
- ▶ ↑ – metaproměnná **MOTHER** – odkazuje na f-strukturu rodičovského uzlu vzhledem k uzlu nad schématem





## LFG – funkční popis

**funkční popis** = množina všech instanciovaných funkčních rovnic stromu vlastní konstrukce f-struktury pracuje pouze s tímto funkčním popisem  
funkční popis předchází větě:

a.  $(f_1 \text{ SUBJ}) = f_2$

b.  $f_3 = f_2$

c.  $(f_3 \text{ PRED}) = \text{'JOHN'}$

d.  $(f_3 \text{ NUM}) = \text{SING}$

e.  $(f_3 \text{ PERS}) = f_3$

f.  $f_1 = f_4$

g.  $f_4 = f_5$

h.  $(f_5 \text{ PRED}) = \text{'SEE<(f}_5 \text{ SUBJ)(f}_5 \text{ OBJ)>'}$

i.  $(f_5 \text{ SUBJ NUM}) = \text{SING}$

j.  $(f_5 \text{ SUBJ PERS}) = f_3$

k.  $(f_4 \text{ OBJ}) = f_6$

l.  $f_6 = f_7$

m.  $(f_7 \text{ PRED}) = \text{'MARY'}$

n.  $(f_7 \text{ NUM}) = \text{SING}$

o.  $(f_7 \text{ PERS}) = f_3$

## LFG – konstrukce f-struktury

**f-struktura** se tvoří z **funkčního popisu** tak, aby všechny funkční rovnice byly **splněny**

výsledná f-struktura musí být **minimální** taková f-struktura

$$\begin{array}{l}
 f_1 \left[ \begin{array}{l} \text{PRED 'SEE}<(f_5 \text{ SUBJ}) (f_5 \text{ OBJ})>' \\ f_4 \text{ SUBJ} \left[ \begin{array}{l} \text{NUM SING} \\ \text{PERS } s \end{array} \right] \\ f_5 \end{array} \right] \\
 f_2 \left[ \begin{array}{l} \text{PRED 'JOHN'} \\ f_3 \text{ NUM SING} \\ \text{PERS } s \end{array} \right] \quad f_6 \left[ \begin{array}{l} \text{PRED 'MARY'} \\ f_7 \text{ NUM SING} \\ \text{PERS } s \end{array} \right] \\
 \Rightarrow \left[ \begin{array}{l} f_1 \left[ \begin{array}{l} \text{PRED 'SEE}<(f_5 \text{ SUBJ}) (f_5 \text{ OBJ})>' \\ f_4 \text{ SUBJ} \left[ \begin{array}{l} f_2 \left[ \begin{array}{l} \text{PRED 'JOHN'} \\ f_3 \text{ NUM SING} \\ \text{PERS } s \end{array} \right] \\ \text{OBJ} \left[ \begin{array}{l} f_6 \left[ \begin{array}{l} \text{PRED 'MARY'} \\ f_7 \text{ NUM SING} \\ \text{PERS } s \end{array} \right] \end{array} \right] \end{array} \right] \end{array} \right]
 \end{array}$$

**XLE web interface** – <https://clarino.uib.no/iness/xle-web>,  
<https://www.xlfg.org/>

# HPSG – Head-driven Phrase Structure Grammar

- ▶ HPSG, **Head-driven Phrase Structure Grammar** – Pollard & Sag, 1994
- ▶ navazuje na Gazdar, **Generalized Phrase Structure Grammar**, 1985
- ▶ **lexikalizovaná** teorie generativní gramatiky přirozeného jazyka
- ▶ *neterminály* CFG jsou nahrazeny **příznakovými strukturami**
- ▶ založená na **omezeních** (constraints)
- ▶ modeluje jazyk pomocí **deklarativních omezení** typovaných struktur. Pro vyhodnocení omezení se používá **unifikace** mezi příznakovými strukturami.
- ▶ **příznaky** jsou propojeny pomocí **strukturního sdílení**, tedy předáváním proměnných mezi podstrukturami dané struktury
- ▶ HPSG je **nederivační**, na rozdíl od jiných formalismů, kde jsou různé úrovně syntaktické struktury sekvenčně odvozovány pomocí transformačních operací



# HPSG – Head-driven Phrase Structure Grammar – pokrač.

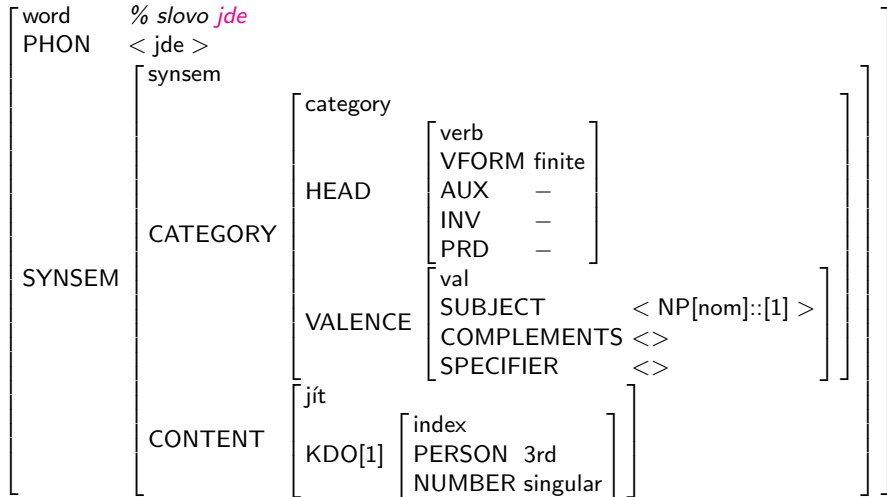
- ▶ gramatika je v HPSG modelována pomocí **uspořádaných příznakových struktur**, které korespondují s typy výrazů přirozeného jazyka a jejich částmi
- ▶ cílem teorie je detailní specifikace, které příznakové struktury jsou **přípustné**
- ▶ příznakové struktury definují **omezení**  
hodnoty příznaků mohou být jednoho ze čtyř typů
  - atomy
  - příznakové struktury
  - množiny příznakových struktur (**{...}**)
  - nebo seznamy příznakových struktur (**<...>**)

# Lexikální hlava

- ▶ **slova** (lexikální položky) obsahují **hodně informací** – podle psycholingvistiky se podobá *zpracování v lidském mozku*
- ▶ **lexikální hlava** – základní prvek frázové struktury HPSG  
lexikální hlava = jedno slovo, jehož položka specifikuje informace, které určují základní gramatické **vlastnosti fráze**, kterou hlava zastupuje  
gramatické vlastnosti zahrnují:
  - morfologické informace (part-of-speech, POS)  
N zastupuje NP, VP zastupuje S, V zastupuje VP
  - relace závislosti (např. valenční rámec slovesa)
- ▶ lexikální hlava obsahuje také klíčové **sémantické informace**, které sdílí se zastupovanou frází

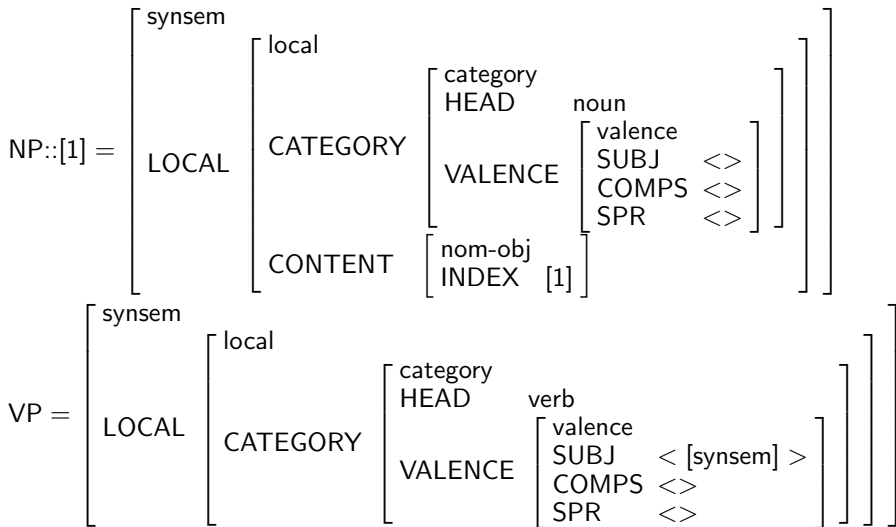
## HPSG struktury

HPSG struktury jsou **typované příznakové struktury**  
 zapisují se pomocí AVM – **příznaky** velkými písmeny, **typy** malými



# Syntaktické kategorie

symbolsy **syntaktických kategorií** – zkratky určitých příznakových popisů:



# Lexikální položky

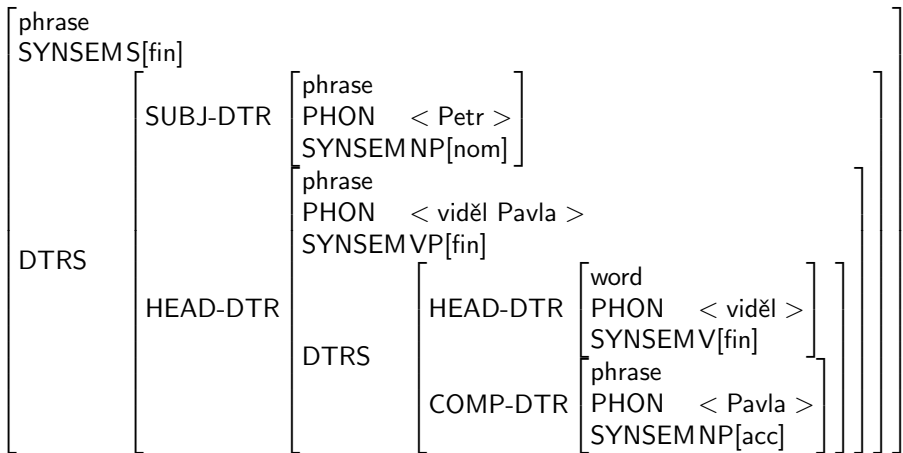
velké množství akcí je v **lexikonu**:

JÍT	[	CATEGORY	[	HEAD	verb		
				VALENCE	[	SUBJ	< NP::[1] >
						COMPS	<>
		CONTENT	[	jít			
				KDO	[1]		

DÁT	[	CATEGORY	[	HEAD	verb		
				VALENCE	[	SUBJ	< NP::[1] >
						COMPS	< NP::[2], NP::[3] >
		CONTENT	[	dát			
				KDO	[1]		
				CO	[2]		
				KOMU	[3]		

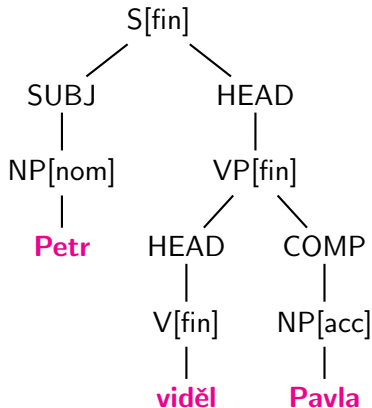
## Fráze

reprezentace **fráží** – v HPSG obdoba reprezentace **slov**  
 navíc příznak **DAUGHTERS** – struktura členů fráze



## Fráze – pokrač.

pro snazší čtení popisů frází používáme **stromový zápis**:



ve skutečnosti se ovšem jedná o **příznakovou strukturu**, ne strom!

## Dobře utvořené příznakové struktury

dobře utvořené příznakové struktury musí splňovat **omezení daná gramatikou**

příznaková struktura je **dobře utvořená**  $\Leftrightarrow$ :

- ▶ každý uzel splňuje **omezení geometrie příznaku**
- ▶ každá uzel vstupního slova splňuje **omezení** některé **lexikální položky**
- ▶ každý frázový uzel splňuje **frázová omezení** – *omezení přímé dominance* (immediate dominance, viz dále), *omezení hlavových příznaků* (head feature), *valenční omezení*, ...

**omezení geometrie příznaku** specifikují:

- ▶ s jakými **typy** se pracuje
- ▶ jaká je použitá **typová hierarchie** – který typ je podtypem jiného typu
- ▶ pro každý typ – jaké příznaky přísluší tomuto typu
- ▶ pro každý typ a každý příznak – jakých typů mohou být hodnoty tohoto příznaku



## HPSG – deklarace typu

pro popis omezení geometrie příznaku se používají **typové deklarace**:

category: [HEAD: head, VALENCE: valence]

head     # *příznaková struktura složená z příznakových struktur*

noun: [CASE: case]

verb: [VFORM: vform, AUX: boolean, INV: boolean]

prep: [PFORM: pform]

...

vform    # *jednoduchý příznak, forma slovesa – možné hodnoty:*

fin      # *určitý tvar slovesa*

inf      # *neurčitý tvar slovesa – infinitive*

...

case     # *jednoduchý příznak, gramatický pád*

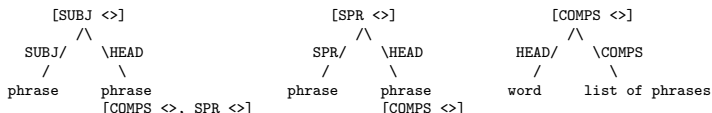
nom      # *1. pád, nominativ*

acc      # *4. pád, akuzativ*

...

# HPSG – dobře utvořená slova a fráze

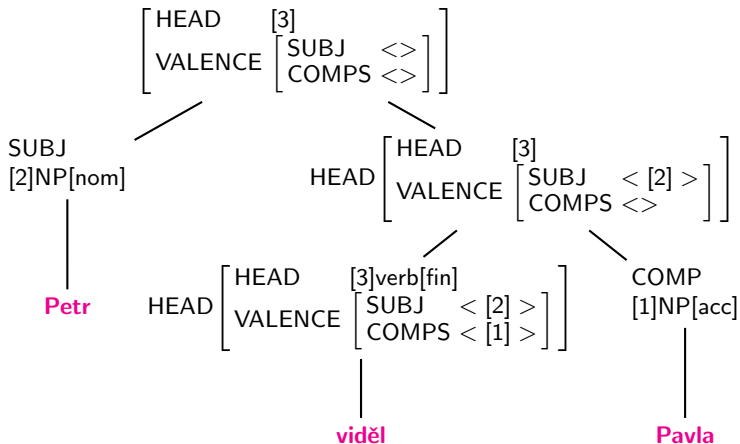
- ▶ každé vstupní **slovo** musí splňovat některou **lexikální položku**
- ▶ **fráze** musí splňovat **frázová omezení** (constraints):
  - **omezení přímé dominance** – každá fráze musí odpovídat jednomu ze schémat – schéma *head-subject*, schéma *head-specifier*, schéma *head-complement*, ...



- **omezení hlavových příznaků** – pro každou frázi, která má hlavu, musí být hlavové příznaky fráze shodné s hlavovými příznaky potomka, který je hlavou
- **valenční omezení** – pro každý z valenčních příznaků (SUBJECT, COMPLEMENTS, ...) – hodnota příznaku na hlavové frázi musí odpovídat hodnotě na potomku, který je hlavou, minus ty příznaky, které jsou splněny některým z nehlavových potomků

## Dobře utvořené příznakové struktury

omezení ve větě 'Petr viděl Pavla.':



DEMO: [English Resource Grammar](http://erg.delph-in.net/logon) <http://erg.delph-in.net/logon>  
[Enju](https://myntp.is.s.u-tokyo.ac.jp/enju/) <https://myntp.is.s.u-tokyo.ac.jp/enju/>

# Syntaktický analyzátor SET

**Syntactic Engineering Tool**, autor Vojtěch Kovář

- ▶ důraz na **jednoduchost** v návrhu i v použití
- ▶ některé syntaktické jevy jsou lépe **rozpoznatelné** než jiné
- ▶ nejprve určíme **snadnější vztahy**, dále pokračujeme **složitějšími**

Principy:

- ▶ využití principů **parciální analýzy** pro analýzu úplnou
- ▶ pravidlový systém – množina **vzorků** (patterns)
- ▶ **pattern matching** – vyhledávání vzorků v textu

## SET – jazyk pro definici pravidel

Každé **pravidlo** obsahuje dvě části – **šablonu** a **akce**

- ▶ **šablona** určuje, **co** se v textu má hledat
- ▶ **akce** určují, jaké **syntaktické vztahy** mají být vyznačeny
- ▶ a morfologické **shody**
- ▶ **pravděpodobnostní ohodnocení** nalezených vzorků – délka, pravděpodobnost pravidla

Příklady pravidel:

```
prep ... noun          AGREE 0 2 c MARK 2 DEP 0 PROB 500  
verb ... comma conj ... verb ... bound          MARK 2 7 <relclause>
```

## SET – příklady pravidel

Podmínka pro **jedno slovo**:

```
(lemma world)
(word and|or|so)
(tag k[123].*c2)
```

Podmínka pro **více slov**:

```
noun ... noun2
```

```
$C1 (word and) $C2
MATCH $C1(tag) $C2(tag)
k1 k1
k2 k2
END
```

## SET – příklady pravidel

### Alias:

```
CLASS vpart (word by|bychom|byste|bych|bys)
```

```
CLASS noun (tag k1)
```

```
CLASS noun2 (tag k1c2)
```

### Akce:

- ▶ **MARK** – vyznačuje závislosti a frázové prvky
- ▶ **DEP** – doplnění MARK, udává závislost
- ▶ **HEAD** – doplnění MARK, udává hlavu frázového prvku
- ▶ **AGREE** – požadavek na shodu (g/n/c)
- ▶ **PROB** – udává pravděpodobnostní váhu pravidla

## SET – výstup analýzy

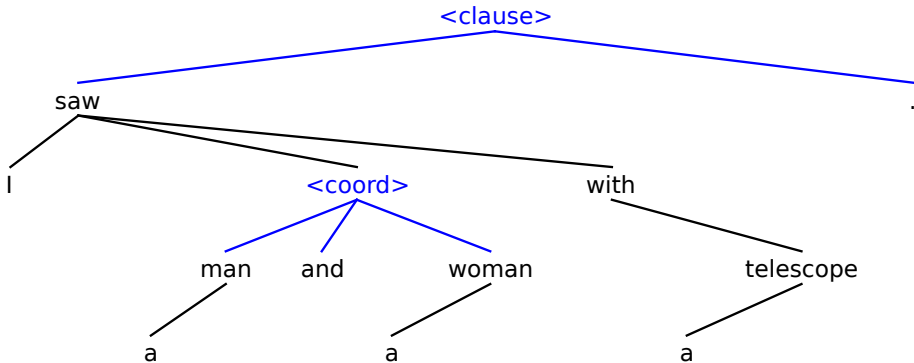
**hybridní stromy** – kombinují **závislostní** a **složkové** prvky

- ▶ **čitelnější** pro člověka
- ▶ rozlišování složkových a závislostních jevů je **výhodou** při analýze
- ▶ možnost **převodu** do čistě závislostního i čistě složkového formátu

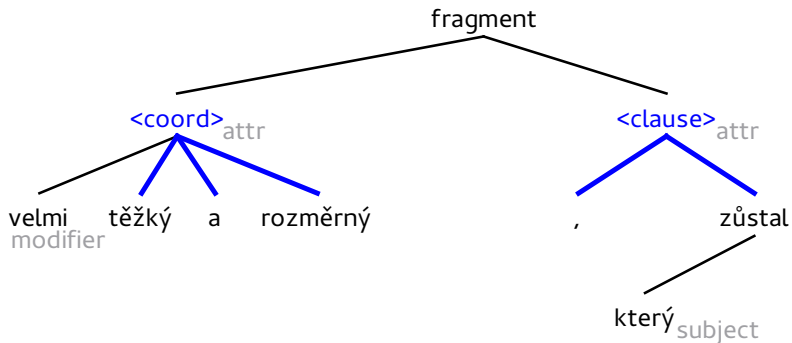
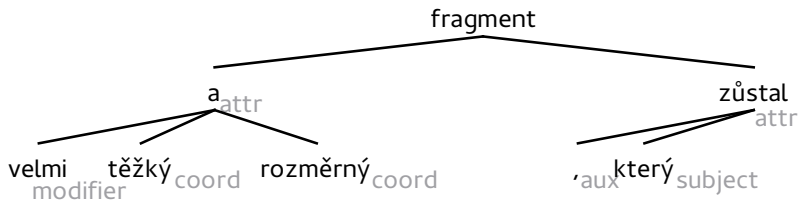
Na výstupu analýzy je vždy **jediný strom**, možnost výpisu **všech nalezených vzorků** – zachycení možné víceznačnosti



# Hybridní strom – příklad



# Hybridní a závislostní strom



# SET – implementace

## Technické detaily

- ▶ implementace v jazyce **Python**
- ▶ **objektový model** věty, pravidel a syntaktických vztahů
- ▶ ucelený **soubor pravidel** pro analýzu syntaxe **češtiny**
- ▶ gramatiky pro **angličtinu**, **slovenštinu**
- ▶ specializované gramatiky pro **extrakce informací**, **opravy chyb** (interpunkce), ...
- ▶ 3000 řádků kódu, **70 pravidel**

## Funkce:

- ▶ analýza **morfologicky označovaného textu**
- ▶ výstup ve formě různých typů **stromů**, **frází** a **kolokací**
- ▶ reprezentace **víceznačnosti**
- ▶ grafická **vizualizace** výstupu

## SET – přesnost a rychlost

### Rychlost:

- ▶ asymptoticky  $O(R N^2 \log(R N^2))$
- ▶ v praxi 0.14 sekundy na větu

**Přesnost** závislostního výstupu (vzhledem k PDT, SET v0.3):

Testovací sada	Přesnost – průměr	Přesnost – medián
PDT e-test	76,14 %	78,26 %
BPT2000	83,02 %	87,50 %
PDT50	92,68 %	94,99 %

<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/set/>

# Metagramatika systému synt

3 formy (meta)gramatiky: [▶ ukázka](#)

## ▶ metagramatika (G1)

- ▶ pravidla s kombinatorickými konstrukty + globální omezení pořadí
- ▶ akce (= gramatické testy + kontextové akce)
- ▶ česká lingvistická tradice – závislostní struktury, kontrola shody, pravidla pro pořadí slov, ...

## ▶ generovaná gramatika (G2)

- ▶ bezkontextová pravidla
- ▶ akce

## ▶ expandovaná gramatika (G3)

- ▶ jen bezkontextová pravidla

G1 - metagrammar	G2	G3
<pre> vol_list -&gt; VOL  /* muset a chtit */ &amp;list_coord voi_list /* muset */ voi_list -&gt; VOI  /* budu muset a budu chtit */ &amp;list_coord vbuvvoi_list /* budu muset */ vbuvvoi_list --&gt; order(VBU, voi_list)  /* musel jsem a chtel jsem */ &amp;list_coord volvb12_list /* musel jsem */ volvb12_list --&gt; order(vol_list, VB12)  /* musel bych a chtel bych */ &amp;list_coord volvbk_list /* musel bych */ volvbk_list --&gt; order(vol_list, VBK)  &amp;list_coord_case prep /* bez */ prep -&gt; PREP propagate_case(\$1)  pn -&gt; prep npn agree_case_and_propagate(\$1, \$2) depends(\$1, \$2) add_prep_ngroup(\$2) rule_schema(\$0, "lwt([awt(#1), try(#2)])")  &amp;list_coord pp /* z mesta */ pp -&gt; pn /* castecne i z mesta */ pp -&gt; part pn head(\$2) #/* z mesta nez z vesnice */ #pp -&gt; pn NEZ pn # depends(\$2, \$1) # depends(\$2, \$3) </pre>	<pre> volvbk_list -&gt; volvbk_listnl conjgconj v depends(\$2, \$1, \$3) head(\$2) volvbk_list -&gt; volvbk_listnl  /* musel bych */ volvbk_listnl -&gt; vol_list intr VBK volvbk_listnl -&gt; VBK intr vol_list  prep -&gt; prepnl conjgconj prep depends(\$2, \$1, \$3) head(\$2) agree_case_and_propagate(\$1, \$3) prep -&gt; prepnl propagate_case(\$1)  /* bez */ prepnl -&gt; PREP propagate_case(\$1)  pn -&gt; prep npn agree_case_and_propagate(\$1, \$2) depends(\$1, \$2) add_prep_ngroup(\$2) rule_schema(\$0, "lwt([awt(#1), try(#2)])")  pp -&gt; ppnl conjgconj pp depends(\$2, \$1, \$3) head(\$2) pp -&gt; ppnl  /* z mesta */ ppnl -&gt; pn /* castecne i z mesta */ ppnl -&gt; part pn head(\$2)  /* on ten (Petr je pekny ...) */ first_pron_group -&gt; ON first_pron agree_case_number_gender_and_propagate head(\$2) head(\$1)  /* ten (Petr je pekny ...) */ </pre>	<pre> volvb12_list -&gt; volvb12_listnl volvb12_listnl -&gt; vol_list intr VB12 volvb12_listnl -&gt; VB12 intr vol_list volvbk_list -&gt; volvbk_listnl conjgconj volv volvbk_list -&gt; volvbk_listnl volvbk_listnl -&gt; vol_list intr VBK volvbk_listnl -&gt; VBK intr vol_list prep1 -&gt; prepnl1 conjgconj prep1 prep2 -&gt; prepnl2 conjgconj prep2 prep3 -&gt; prepnl3 conjgconj prep3 prep4 -&gt; prepnl4 conjgconj prep4 prep5 -&gt; prepnl5 conjgconj prep5 prep6 -&gt; prepnl6 conjgconj prep6 prep7 -&gt; prepnl7 conjgconj prep7 prep1 -&gt; prepnl1 prep2 -&gt; prepnl2 prep3 -&gt; prepnl3 prep4 -&gt; prepnl4 prep5 -&gt; prepnl5 prep6 -&gt; prepnl6 prep7 -&gt; prepnl7 prepnl1 -&gt; PREP1 prepnl2 -&gt; PREP2 prepnl3 -&gt; PREP3 prepnl4 -&gt; PREP4 prepnl5 -&gt; PREP5 prepnl6 -&gt; PREP6 prepnl7 -&gt; PREP7 PREP1 -&gt; PREP1SM PREP1 -&gt; PREP1SI PREP1 -&gt; PREP1SF PREP1 -&gt; PREP1SN PREP1 -&gt; PREP1PM PREP1 -&gt; PREP1PI PREP1 -&gt; PREP1PF PREP1 -&gt; PREP1PN PREP2 -&gt; PREP2SM PREP2 -&gt; PREP2SI PREP2 -&gt; PREP2SF PREP2 -&gt; PREP2SN PREP2 -&gt; PREP2PM PREP2 -&gt; PREP2PI PREP2 -&gt; PREP2PF PREP2 -&gt; PREP2PN </pre>
Rules: 1 / 345	Rules: 2 / 3102	Rules: 14 / 11556
Close Clicked Line: 763	File: /mnt/scsi-5/mp/projekty/grammar_workbench/synt/synt/grammars/synt.g1	

# Metagramatika – kombinatorické konstrukty

**kombinatorické konstrukty** se používají pro generování variant pořadí daným terminálů a neterminálů

hlavní kombinatorické konstrukty:

- ▶ **order()** generuje všechny možné permutace zadaných komponent
- ▶ **first()** argument musí být na prvním místě
- ▶ **rhs()** doplní všechny pravé strany svého argumentu

```
/* budu se ptát */
```

```
clause ==> order(VBU,R,VRI)
```

```
/* který ... */
```

```
relclause ==> first(relprongr) rhs(clause)
```

# Metagramatika – globální omezení pořadí

globální omezení pořadí zakazuje některé kombinace pořadí preterminálů

`%enclitic` – které preterminály jsou brány jako příklonky

`%order` – zajišťuje dodržení precedence zadaných preterminálů

```
/* jsem, bych, se */
```

```
%enclitic = (VB12, VBK, R)
```

```
/* byl — četl, ptal, musel */
```

```
%order VBL = {VL, VRL, VOL}
```



## Metagramatika – úrovně pravidel

- ▶ používá se pro **ohodnocení** výstupních stromů pro jejich **třídění**
- ▶ doplněk trénování na **stromových korpusech** (6.000 vět)
- ▶ zadané **lingvistou** – specialistou na vývoj gramatiky
- ▶ **základní úroveň** – 0, **vyšší úrovně** – méně frekventované fenomény
- ▶ pravidla vyšších úrovní mohou být v průběhu analýzy **zapnuté/vypnuté**

```
3:np -> adj_group  
    propagate_case_number_gender($1)
```

## Gramatika G2 – kontextové akce

- ▶ gramatické **testy na shody** – pád, rod, číslo
- ▶ **testy na zanoření vedlejších vět** – test\_comma
- ▶ akce pro specifikaci **závislostních hran**
- ▶ akce **typové kontroly** logických konstrukcí

```
np -> adj_group np
```

```
rule_schema($@, "lwtx(awtx(#1) and awtx(#2))")
```

```
rule_schema($@, "lwtx([[awt(#1),#2],x])")
```

**rule\_schema** – schéma pro tvorbu logické konstrukce ze subkonstrukcí

projdou jenom kombinace, které **typově vyhovují** danému schématu

## Expandovaná gramatika G3

- ▶ překlad testů na shody do CF pravidel
- ▶ v češtině – 7 gramatických pádů, dvě čísla a 4 rody → 56 možných variant pro plnou shodu mezi dvěma prvky

počty pravidel

metagramatika G1	253
gramatika G2	3091
expandovaná gramatika G3	11530

## Výstupy syntaktické analýzy

synt nabízí více možností zpracování výsledných struktur:

- ▶ **syntaktické stromy** (varianty: technická/lingvistická, uspořádané/neuspořádané) ▶ ukázka
- ▶ struktura **chart** – komprimovaný les všech stromů ▶ ukázka
- ▶ **závislostní graf** – graf všech závislostí vytvořených akcemi ▶ ukázka
- ▶ seznamy **frází** v dané větě, získané přímo ze struktury **chart** ▶ ukázka
- ▶ částečné **zjednoznačnění morfologických značek** na vstupu ▶ ukázka
- ▶ převod na **logické konstrukce TIL** ▶ ukázka

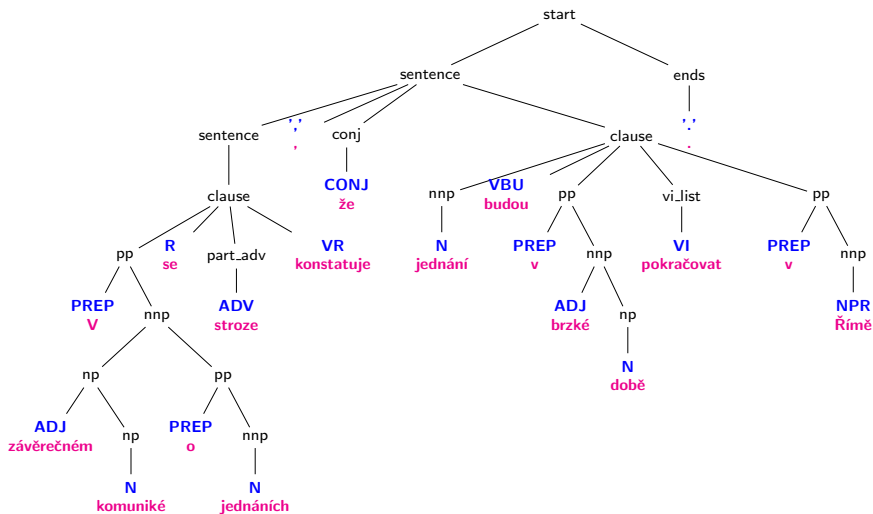
manuál ke **GDW** – Grammar Development Workbench

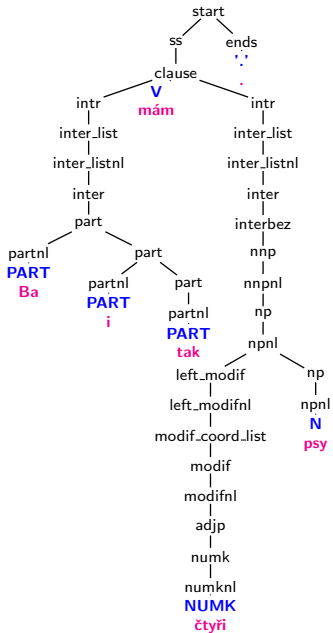
[http://nlp.fi.muni.cz/projekty/grammar\\_workbench/manual/](http://nlp.fi.muni.cz/projekty/grammar_workbench/manual/)

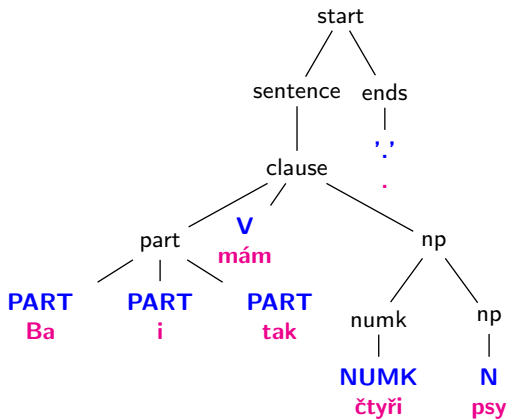
DEMO: **wwwsynt** – webové rozhraní k syntu

<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/wwwsynt/>

*V závěrečném komuniké o jednáních se stroze konstatuje, že jednání budou v brzké době pokračovat v Římě.*







&lt; &gt; 0 ... 16 7346 / 7346

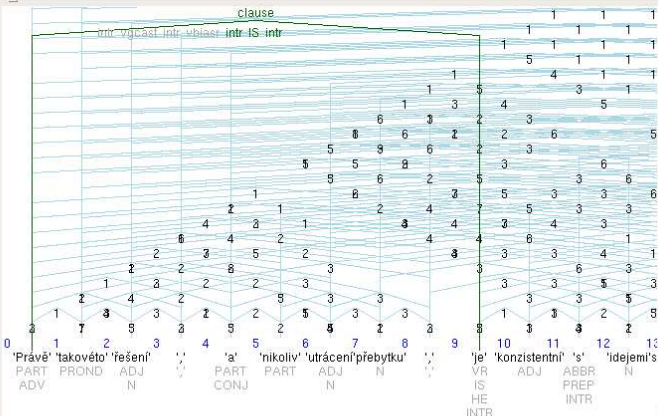
&lt; -&gt; Fix Edge

418 0 12 clause -> intr vgca  
 419 0 14 clause -> intr vgca  
 420 0 13 clause -> intr vgca  
 421 0 15 clause -> intr vgca  
 422 0 10 clause -> intr vgca  
 423 0 12 clause -> intr vbias  
 424 0 14 clause -> intr vbias  
 425 0 13 clause -> intr vbias  
 426 0 15 clause -> intr vbias  
 427 0 11 clause -> intr vbias

```
->422: (5980,505) 0 10 clause -> intr vgoast intr vbias intr { IS } intr :
5980: (5981,7262) 9 10 clause -> intr vgoast intr vbias intr { IS } intr :
505: (-1,47)(-1,506) 0 9 intr -> { inter_list } :
```

Select 0 / 649

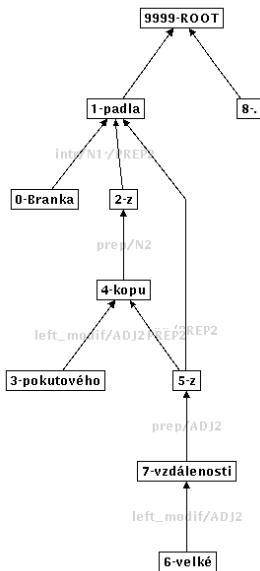
left\_modifnl -> modif\_coord  
 modif -> modifnl  
 modif -> modifnl conjgconj m  
 modif\_coord\_list -> modif  
 modifnl -> pre\_adj adjp  
 modifnl -> adjp  
 nnp -> nnpnl conjgconj nnp  
 nnp -> nnpnl  
 nnpnl -> np  
 np -> npnl conjgconj np



INFO: Closed edges ranges displayed.



*Branka padla z pokutového kopu z velké vzdálenosti.*



**np:** *Tyto normy se však odlišují nejen v rámci různých národů a států, ale i v rámci sociálních skupin, a tak považují dřívější pojetí za dosti široké a nedostačující.*

[0-2) Tyto normy

[2-3) se

[6-12) v rámci různých národů a států

[15-19) v rámci sociálních skupin

[23-30) dřívější pojetí za dosti široké a nedostačující

**vp:** *Kdybych to byl býval věděl, byl bych sem nechodil.*

[0-5): byl býval věděl

[6-10): byl bych nechodil

**clause:** *Muž, který stojí u cesty, vede kolo.*

[0-9): Muž , , vede kolo

[2-6): který stojí u cesty

<b>slovo</b>	<b>před</b>	<b>po</b>
Na	k7{c4, c6}	k7c6
krásné	k2eA{gFnPcld1, gFnPc4d1, gFnPc5d1, gFnSc2d1, gFnSc3d1, gFnSc6d1, glnPcld1, glnPc4d1, glnPc5d1, glnScld1wH, glnSc4d1wH, glnSc5d1wH, gMnPc4d1, gMnScld1wH, gMnSc5d1wH, gNnScld1, gNnSc4d1, gNnSc5d1}	k2eAgFnSc6d1
dlouhé	k2eA{gFnPcld1, gFnPc4d1, gFnPc5d1, gFnSc2d1, gFnSc3d1, gFnSc6d1, glnPcld1, glnPc4d1, glnPc5d1, glnScld1wH, glnSc4d1wH, glnSc5d1wH, gMnPc4d1, gMnScld1wH, gMnSc5d1wH, gNnScld1, gNnSc4d1, gNnSc5d1}	k2eAgFnSc6d1
ulici	klgFnSc3, klgFnSc4, klgFnSc6	klgFnSc6
stálo	k5eAalmAgNnSaIrD	kSeApNnStMmPaI
moderní	k2eA{gFnPcld1, gFnPc4d1, gFnPc5d1, gFnScld1, gFnSc2d1, gFnSc3d1, gFnSc4d1, gFnSc5d1, gFnSc6d1, gFnSc7d1, glnPcld1, glnPc4d1, glnPc5d1, glnScld1, glnSc4d1, glnSc5d1, gMnPcld1, gMnPc4d1, gMnPc5d1, gMnScld1, gMnSc5d1, gNnPcld1, gNnPc4d1, gNnPc5d1, gNnScld1, gNnSc4d1, gNnSc5d1}	k2eAgNnScld1, k2eAgNnSc4d1, k2eAgNnSc5d1
nablýskané	k2eA{gFnPcld1rD, gFnPc4d1rD, gFnPc5d1rD, gFnSc2d1rD, gFnSc3d1rD, gFnSc6d1rD, glnPcld1rD, glnPc4d1rD, glnPc5d1rD, glnScld1wHrD, glnSc4d1wHrD, glnSc5d1wHrD, gMnPc4d1rD, gMnScld1wHrD, gMnSc5d1wHrD, gNnScld1rD, gNnSc4d1rD, gNnSc5d1rD}	k2eAgNnScld1, k2eAgNnSc4d1, k2eAgNnSc5d1
auto	klgNnScI, klgNnSc4, klgNnSc5	klgNnScI, klgNnSc4, klgNnSc5

## System synt – příklad logické analýzy

vyhodnocení `rule_schema` pro `np` 'pečené kuře'

```
4, 6, -npl -> . left_modif np .: k1gNnSc145
```

```
agree_case_number_gender_and_propagate OK
```

```
rule_schema: 2 nterms, 'lwtx(awtx(#1) and awtx(#2))'
```

```
And constrs, Abstr and Exi vars are just gathered
```

```
1 (1x1) constructions:
```

$$\lambda w_2 \lambda t_3 \lambda x_4 ([\text{pečený}_{w_2 t_3, x_4}] \wedge [\text{kuře}_{w_2 t_3, x_4}]) \dots (ol)_{\tau\omega}$$

```
And constrs: none added
```

```
Exi vars: none added
```

## Systém synt – příklad logické analýzy – pokrač.

vyhodnocení **verb\_rule\_schema** pro celou **clause**

verb\_rule\_schema: 3 groups

no acceptable subject found: supplying an inexplicit one

inexplicit subject: k3xPgMnSc1,k3xPgInSc1:  $On \dots \iota$

Clause valency list: jíst <v>#1:(1)hA-#2:(2)hPTc1, ...

Verb valency list: jíst <v>#2:hH-#1:hPTc4ti

Matched valency list: jíst <v>#2:(1)hH-#1:(2)hPTc4ti

time span:  $\lambda t_{12} \mathbf{dnes}_{tt_{12}} \dots (o\tau)$

frequency:  $\mathbf{Onc} \dots ((o(o\tau))\pi)_{\omega}$

verbal object:  $x_{15} \dots (o(o\pi)(o\pi))$

present tense clause:

$$\lambda w_{17} \lambda t_{18} (\exists i_{10}) (\exists x_{15}) (\exists i_{16}) ([\mathbf{Does}_{w_{17}t_{18}}, On, [\mathbf{Imp}_{w_{17}}, x_{15}]] \wedge [\mathbf{večeře}_{w_{17}t_{18}}, i_{10}] \wedge$$

$$[\mathbf{pečený}_{w_{17}t_{18}}, i_{16}] \wedge [\mathbf{kuře}_{w_{17}t_{18}}, i_{16}] \wedge x_{15} =$$

$$[\mathbf{jíst}, i_{16}]_{w_{17}} \wedge [[\mathbf{k}_{w_{17}t_{18}}, i_{10}]_{w_{17}}, x_{15}]) \dots \pi$$

clause:

$$\lambda w_{19} \lambda t_{20} [\mathbf{P}_{t_{20}}, [\mathbf{Onc}_{w_{19}}, \lambda w_{17} \lambda t_{18} (\exists i_{10}) (\exists x_{15}) (\exists i_{16}) ([\mathbf{Does}_{w_{17}t_{18}}, On, [\mathbf{Imp}_{w_{17}}, x_{15}]] \wedge$$

$$[\mathbf{večeře}_{w_{17}t_{18}}, i_{10}] \wedge [\mathbf{pečený}_{w_{17}t_{18}}, i_{16}] \wedge [\mathbf{kuře}_{w_{17}t_{18}}, i_{16}] \wedge x_{15} =$$

$$[\mathbf{jíst}, i_{16}]_{w_{17}} \wedge [[\mathbf{k}_{w_{17}t_{18}}, i_{10}]_{w_{17}}, x_{15}])], \lambda t_{12} \mathbf{dnes}_{tt_{12}}] \dots \pi$$